

ARŞİV VESİKALARI ÇERÇEVESİNDE GENÇ KÖPRÜSÜ'NÜN İNŞA SÜRECİ

Ferhat APUHAN¹

Özet

Her yörenin kendi tarihinden izler taşıyan eserlerinin bulunması, o yörenin hafızasına işaret etmektedir. Bingöl coğrafyasının da tarihi sembollerinden sayılan ve hafızasına işaret eden eserler bulunmaktadır. Bu eserler arasında en gözdelelerinden olan, yöre halkının da tarihi yapıt olarak nitelediği Genç Köprüsü, günümüzde atıl durumda olmasına rağmen korunması ve değerlendirilmesi gereken bir eser olarak telaki edilmektedir.

Tarih boyunca yerleşim merkezlerinin gelişim ve kalkınması ulaşım imkânlarıyla doğru orantılı olmuştur. Ulaşım zorluğu ve sıkıntısı gelişimin ve kalkınmanın önünde en önemli engel olarak ortaya çıkmıştır. Bingöl coğrafyasının yer aldığı konum da bu olumsuzluklardan payını almıştır. Ancak yöre insanı hem merkez teşkilatının ildeki temsilcileri olarak hem de yerel yöneticiler halkın ileri gelenleriyle birlikte bu olumsuzlukları minimize etmek ve gidermek adına tüm imkânlarını seferber etmeye çalışmışlardır. Özellikle de Elazığ-Bingöl- Muş karayolunun şehir merkezinden geçmesi ve de Bingöl - Diyarbakır karayolunun bağlantısını sağlamak için Murat Nehri üzerinde bir köprü'nün inşası adına ortaya koydukları emek, dönemin yazışmalarına da yansımıştır. Buradan hareketle arşiv vesikalarından faydalanılarak sorumluluk makamında bulunanların yörenin kalkınması adına elde etmek istedikleri hizmetin nesiller tarafından bilinmesi için, bu çalışma istifadeye sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bingöl, Genç, Köprü.

BUILDING PROCESS OF THE GENÇ BRIDGE IN THE FRAMEWORK OF ARCHIVE DOCUMENTS

Absract

Every are a has its own historical remains which are the symbols of memory in the past. It can be found historical artifacts which are the historical symbols of memory in the past. Amongt hese historical buildings, the most favourite is Genç Bridge which is gualified as historical piece by peoples but today Genç Bridge is not activelyused it should be protected as a important historical piece.

During history the improvement of places have been drectly linked to transportation Networks. The difficulty of transportation has become

---

1 Öğretmen, Bingöl Karşıyaka Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi. tah-ref@hotmail.com

an important handicap for development of city. The location of Bingöl geography is unfortunately affected by the handicaps. Both inhabitants as members of central organization and local administrator have tried to minimize these handicaps and they have also tried to mobilize all opportunities for his situation. They have especially laboured that the roads of Elazığ – Bingöl - Muş are to be transmitted from city centre. They have also labored for the roads which are to be linked between Bingöl and Diyarbakır. They have made an effort to build a bridge on Murat River. We can learn the important historical data from their correspondences. It should be known that the persons have taken responsibilities for development of Bingöl from archives. This paper is submitted for the purpose.

Keywords: Bingol, Genç, Bridge

Giriş

İnsanların birbirleriyle olan iletişimi tarih boyunca göç, savaş ve ticaret gibi üç farklı yöntemle ortaya çıkmıştır. Bu yöntemler arasında modern dünyanın kabul ettiği en önemli yol ise ticaret, yani ekonomi olmuştur. Ekonomik gelişmişlik ise yaklaşık üç yüz yıldır daha çok ulaşım ile doğrudan paralellik göstermiştir. Bir yerin ekonomik kalkınmışlığı, ulaşımının gelişmişliğine bağlıdır, ilkesi modern insanın da bildiği en önemli gerçek olmuştur.

Her bölge veya merkez farklılık arz etmekle birlikte bu farklılıklardan bazıları müsbet bazıları da menfi olarak değerlendirilebilmektedir. Bingöl şehir merkezi de kurulduğu Çabakçur²Vadisi ile birlikte tarihin muhtelif dönemlerinde, her iki yönüyle birlikte anılabilmektedir. Coğrafyası, genel olarak yaşama elverişli bir konumdadır. Ancak sarp ve engebeli arazilerle de karşılaşmak mümkündür. Bu özelliklerine binaen kadim dönemden itibaren doğal güzelliklerini insanlığın hizmetine sunarken, diğer bir yandan insanı, coğrafyasının çetinliği karşısında aciz de bırakmıştır.

Vakit geçtikçe insanoğlunun tedrici olarak gelişimi de zamanla birlikte gerçekleşmiştir. Sanayi Devrimi'nden sonra başlayan yeni ve modern süreç, on dokuz ve yirminci yüzyıllarda kendisini daha fazla hissettirmiştir. Bu hissediş ilk olarak batıda kendini gösterse de zamanla bütün coğrafyaları etkilemiştir. Bingöl coğrafyası da yaşanılanlardan geri kalmamıştır. Gelişmişliğin ve kalkınmanın en önemli kilometre taşlarından sayılan ulaşımını, eskiden gerçekleştirdiği ilkel yöntemler yerine, modern çağda yeni ve sanayiye dayalı bir metotla yapmaya başlamıştır.

---

2 Şehrin ilk yerleşim merkezi

Bingöl şehir merkezi il olduğu 1936 tarihi itibarıyla kalkınmaya öncelik vermeye başlamıştır. Bu durumun da ancak sağlıklı ve güvenli bir ulaşımın mümkün olacağını bilmiştir. 1950'lere doğru Çapakçur civarından üst düzlüklere yerleşmeye başlayan Bingöl insanı, bu yeni yerleşimin etrafında yer alan illerle emniyetli bir karayolu bağlantısı sağlamak adına harekete geçmiştir. Yerel yöneticiler, bu hareketin merkezinde yer almış, hükümet nezdinde ilk girişimlerini de bu tarihlerde başlatmışlardır.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 tarihi itibarıyla ülkenin her tarafında olduğu gibi şehirde de yoğun hareketlilikler yaşanmıştır. Ulaşım ağının geliştiği, tarımda makineleşmenin hızlandığı, kalkınmanın ön planda tutulduğu bir dönemde, Bingöl insanı, bu gidişattan faydalanıp şehrini kalkındırmak istemiştir. 1948 yılında Bingöl Belediye Başkanı seçilen Ahmet Bayram ve 1951 yılında Bingöl'e atanan Vali Turgut Başkaya, şehrin kalkınmasına yönelik önemli hamlelerde bulunmuşlardır. Vali ve Belediye başkanı birlik ve beraberlik içerisinde, yöre halkını da sürecin içine katarak siyaset nezdinde iki önemli hizmeti gerçekleştirme yoluna koyulmuşlardır. Bu iki hizmetten birincisi Bingöl – Diyarbakır karayolu bağlantısını sağlayacak olan Tarihi Genç Köprüsü'nün³ inşaa sürecidir.⁴ İkincisi ise Muş – Bingöl

- 3 Yöre halkı bu köprüyü tarihi bir sembol olarak zikrettiğinden bu tanımlama yapılmıştır.
- 4 Bingöl - Diyarbakır yolu üzerinde Genç ilçesinde yer alan köprü 1952 yılında yapılmıştır. Murat Nehri'ni geçen köprü 3 açıklıdır. Her bir açıklığı 55 m olmak üzere toplamda 165 metredir. Köprü karayolu kayıtlarında "Demiryolları ve Limanlar" tarafından yaptırılmış olarak kaydedilmiştir ve adı "Genç Köprüler Grubu" olarak verilmektedir. Köprünün kenar ayak tarafında arka yol dolgusunun tamamen yıkıldığı görülmektedir. Büyük ihtimalle bir sel nedeniyle bu duruma gelmiş olabilir. Günümüzdeki köprü bir ucu açıktır yani nehrin diğer yakasına bağlanmamaktadır. Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü'nün köprünün yıkım kararı için ihaleye çıkınca, yöre halkı bu durumu kabullenmemiştir. Köprünün yıkılmasına karşı çıkan ilçe halkı: "Genç'in en büyük tarihi değerlerinden olan köprünün yıkılması demek vandalizmin yaşanması demektir. Genç'in simge yapılarından olan köprünün yıkım kararının durdurulması gerektiğini ifade eden halk: "nice çocukluk anılarının başköşesine yerleşmiş ve yerleşmeye de devam etmelidir. Karayolları, bu tarihi köprüyü kamusal ve toplumsal bellekten silmeye çalışmamalıdır. Birçok ilde ve bölgede bu tür tarihi yapılar restore edilip koruma altına alınırken Genç'te ise tarih yıkılıyor. Yıkımını engellemek için tüm yetkilileri, bürokratları, siyasileri ve çevrecileri duyarlı olmaya davet ediyoruz" şeklinde konuşmuşlardır. Yıkım ilanında köprünün hurdaya çıkarıldığı dikkat çekerken, ilan metninde; "Bingöl-Genç 9. Böl. Hd. Yolu Km: 17+560' ta bulunan Çelik Kafes Köprü hurda olarak 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45. Maddesi gereğince Açık Teklif Usulü ile ihale edilerek, satışı yapılacaktır" deniliyordu. 572 bin 181 kg ağırlığında demirin bulunduğu köprünün yıkım ihalesindeki muhammen bedel 176 Bin 50,96+ % 18 KDV olarak, geçici teminat ise 5 Bin 81,52 TL olarak açıklanmıştı. İhale, 24 Haziran 2014 günü saat 10.00'da Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü İhale Salonu/Elazığ adresinde açık teklif usulüne göre gerçekleştirilecekti. Basında yer alan yıkım kararının ardından kamuoyunda oluşan tepkiler ve Genç Belediye Başkanlığı'nın girişimleri sonucunda Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü, Kamu İhale Kurumu'nda (KİK) ilan edilen Köprünün yıkım ilanını ivedi bir şekilde ilandan kaldırdı.<http://kopriyet.blogspot.com/2017/10/genç-koprusu>.

- Elazığ karayolunun şehrin yeni kurulmuş olan kısmından geçmesi için ortaya konan çabadır. Bu sürecin işleyişini ve sergilenen çabayı en iyi ve en sağlıklı biçimde, ancak günün arşivinden öğrenebiliriz. Bu anlayış çerçevesinde, araştırmanın büyük bölümü, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ndeki vesikalardan ve yazışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

A. Genç Köprüsü'nün İnşası Öncesi

Bingöl insanı 1950'lere kadar çevre illerle ulaşımını ve iletişimini son derece zor şartlarda gerçekleştirmekteydi. Özellikle de Bingöl - Diyarbakır yol güzergâhını kesintiye uğratan Murat Nehri'ni aşmak yöre insanı için çok zor olmuştur. Nehir üzerinden geliş ve gidişler salları⁵ ile yapılmaktaydı. Bu durum günün koşulları karşısında hem çok atıl hem de çok yavaş kalmaktaydı. Ayrıca nehir üzerinde ilkel yöntemlerle gerçekleştirilen trafik, askeri birlikler gözetiminde yapılmaktaydı. Bu durum hem yöre insanı hem de askerler için uğraştırıcı bir sorun teşkil etmiştir.

Murat nehri üzerindeki geçişlerin askerler tarafından temin edilmesi öylesine zorluklar barındırmıştır ki bunun ifade edilmesinin zarureti dönemin yazışmalarına da yansımıştır. Hatta başbakanlığa gönderilen yazıda; "askerlerin gösterdikleri bu tahammülsüz müşkülât, yalnız biz halka değil; bütün sivil memurlara da şamil olduğu" vurgulanmıştır.

Bingöl insanı, bölgenin kalkınmış en önemli ili sayılan Diyarbakır ile yaptıkları alışveriş ve ihtiyaçlarını oradan karşılamaları neticesinde, Murat Nehri'nin Genç ilçesine yakın güzergâh üzerinde bir köprünün yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir.

B. Genç Köprüsü'nün İnşa Süreci

1936 yılında Genç ilçe merkezi Kupar Mahallesi'ne taşınmıştır.⁶ Genç'e bağlı Yayla köyü⁷ merkez olmak üzere, etrafında yer alan belirli köylerin de Yayla'ya bağlanması ile bir nahiye oluşturulmuştur. Bu durum Murat Nehri üzerinden geçişleri sağlamak için bir köprünün yapılmasının elzemliğini ortaya çıkarmıştır. Çoğu defa girişimlerde bulunulmasına rağmen kalıcı bir netice alınmamıştır. 1948 yerel seçimlerinde Belediye Başkanı olarak seçilen

---

html, Erişim tarihi: 09.11.2019

5 Lastik botların şişirilip birbirlerine sıkıca bağlanmasıyla su üzerinde taşımacılığı gerçekleştirmek için yapılan ilkel alet.

6 CCA, 030.11...101.4.6 nolu ve 17.01.1936 tarihli belge.

7 Eski ismi Varemerek olarak bilinmektedir. CCA, 030.11..101.4.6 nolu belge, 29.01. 1936 tarihli.

Ahmet Bayram⁸ döneminde, bu kanaat daha da yaygınlık kazanmıştır. 1950 Genel Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin işbaşına geçmesi, bu kanaati fazlaca pekiştirmiştir. Ayrıca 1951 yılında Bingöl'e atanan Vali Turgut Başkaya'nın⁹ da çabaları, Bingöl insanının zihninde bu eserin ortaya çıkarılmasının zaruretini ortaya koymuştur.

14 Mayıs 1950'de ülke tarihinde ilk kez demokratik sayılabilecek seçimlerin yapılmasıyla hükümete Adnan Menderes Başbakanlığında Demokrat Parti iktidara gelmiş ve önceliği kalkınmaya vermiştir. Kalkınmanın ön planda tutulduğu bu devirde, tarımda makineleşmeye gidilmiş, her tarafta yollar yapılmaya başlanmıştır. Ulaşım, kalkınmanın en önemli ayağı olmuştur. Ülke şartlarında kısa sürede gözle görülür somut gelişmeler kendini göstermiş, Bingöl de bulunduğu konum itibarıyla bundan payını almak istemiştir.

1951 yılında Bingöl'e Vali olarak atanan Turgut Başkaya, bölgeyi iyi tanımmasının yanında aldığı eğitimin ve edindiği tecrübelerin de yansıması olarak, Murat Nehri üzerinde bir köprü inşasının elzem olduğunu, merkezi hükümete arz etmiştir. Vali Başkaya, Muş, Bingöl ve Elazığ merkezlerini birbirine bağlayacak olan karayolunun da Bingöl şehir merkezinden geçirilmesi için gerekli çabanın ortaya konulmasını, buna yönelik neler yapılabileceğini Ankara'ya iletmiştir. Valinin bu çabaları başlarda sonuçsuz kalınca bölgenin yerel yöneticileri devreye girmiş ve bu projelerin gerçekleşmesi için samimi ve gayretli bir çalışmanın içerisine girmişlerdir.¹⁰

Vali Turgut Başkaya ve Belediye Başkanı Ahmet Bayram, diğer yetkililerle birlikte ili ziyaret etmiş olan mülkü amirleri ve bakanları, bölgeye götürmüşlerdir. Köprünün bölge ve bölge insanı için nasıl bir ehemmiyet taşıdığını, yerinde gözlemlenmelerini sağlamışlardır. Vali Başkaya, köprü inşası üzerinde hassasiyetle durmuş, türlü girişimlerde bulunarak köprünün yapılması için elinden gelen gayreti ortaya koymuştur. Köprü işinin yapımıyla ilgilenecek olan Elazığ - Van Bölgesi İnşaat Başmüdürü Ekrem Dosan'ı Bingöl'e davet etmiştir. 29 Haziran 1951'de Bingöl Belediye Başkan'ını da yanına alarak Genç'e gitmişlerdir. Orada söze başlayan inşaat başmüdürü ile yapı müteahhidi, köprünün bu sene tamamlanacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca geçici bir servisten oluşan köprünün de on beş gün içinde tamamlanacağını belirtmişlerdir.¹¹

8 1948 ile 1955 yılları arasında Bingöl Belediye başkanlığı yapmıştır. <http://www.bingol.bel.tr/eskibaskanlar.php>. Erişim tarihi: 09.11.2019

9 28.05.1951-05.11.1953 tarihleri arasında valilik görevinde bulunmuştur.<http://www.bingol.gov.tr/valilik-tarihcesi>. Erişim tarihi: 08.11.2019

10 CCA, 030.01...74.469.1 nolu belge.

11 CCA, 030.01...74.469.1 nolu 14/15 Kasım 1951 tarihli belge

21 Temmuz 1951'de Bingöl'ü ziyaret eden Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen, Bingöl Belediyesini ziyareti esnasında, Belediye Başkanı Ahmet Bayram, köprü'nün inşa durumunu kendilerine arz etmiştir. Bakan Hulusi Köymen de bu arzularının yerine getirilmesi için her türlü çabanın ortaya konulacağına söz vermiştir. Ardından 22 Temmuz'da, Bingöl Valisi Sayın Turgut Başkaya ile birlikte Bakan Hulusi Köymen, köprü'nün yapılacağı yere varmıştır. Orada, köprü yapım işini üstlenen müteahhitlerden beyanatlar ve toplananların huzurunda servis köprüsünün beş gün içinde tamamlanacağı'nın sözünü de almışlardır. Ancak bir ay sonra, sadece yayalar için tahtadan bir geçiş verilebilmiştir.¹²

26 Ağustos 1951'de Vali Turgut Başkaya, Belediye Başkanı ve İl Jandarma Komutanı birlikte Genç'e gitmiş, köprü yapımını yerinde incelemişlerdir. Bu sefer Genç tarafında çakılan iki ayağın taşa denk geldikleri için eğilmiş olduğunu, bunun için ağaç veya demir kazık çakılarak inşaata devam edilmesinin üst makamlara yazıldığını ve aradan bir buçuk iki aya geçtiği hâlde bir cevabın gelmediğini, bu durumu, orada bulunan ustabaşı açıkça anlatmıştır. Ayrıca ustabaşı, Genç tarafında çakılan birinci orta ayağın Amerikan larsını olduğu için güzelce çakılmış olduğunu, söylemiştir. Ayak larsınlarının çakma işinin bir iki güne kadar tamamlanacağını, fakat ikinci orta ayak larsınlarının Alman malı olduğu için ve bunların üzerinde hane hatası bulunduğundan bir türlü birbirine uygun gelmediğini, aktarmıştır. Bundan dolayı da uzun zaman kaybının yaşandığı ve bu durumun düzeltilmesi için zımpara taşının vurulması ve bunun için de epeyce zamana ihtiyaç duyulacağını belirtmiştir.¹³

Köprü yapım işinin ustabaşısı, yukardaki durumları da göz önüne alarak köprü'nün bu sene tamamlanamayacağını söylemiştir. Orada hazır bulunan kontrol mühendisi ise şehrin valisine, belediye başkanına ve haziruna, köprü'nün bu sene içerisinde tamamlanacağını ifade etmiştir. Burada şahit olunan durum karşısında, gerek Bingöl Valisi gerekse Bingöl Belediye Başkanı ve diğer ilgililer, köprü'nün bu sene içerisinde tamamlanamayacağına kanaat getirmişlerdir. Mevcut durumu, Başbakanlığa yazdıkları dilekçelerle aktarmışlardır.

Bingöl Belediye Başkanı'nın riyasetinde köprü'nün inşasını bir an önce bitirmek için tüm üyelerden imza alınmıştır. Ayrıca hükümet olan Demokrat Parti'nin Bingöl merkez ilçe başkanı ve parti üyelerinin de imzaları alınarak Başbakanlığa son derece dönemin içtenliğini de yansıtacak şekilde ve de et-

12 CCA, 030.01...74.469.1 nolu 17.10.1951 tarihli belge.

13 CCA, 030.01...74.469.1 nolu belge,

kileyici bir biçimde bir yazı kaleme alınmıştır. Bu yazıda köprü yapımının askıya alınmasından öylesine etkilenilmiş ki başbakanlığa aktarılan yazıda aynen şöyle denilmiştir: “Aklına her geleni yapanların olduğunu, bölge insanını can ve mal kaybindan ve de aynı zamanda tahammülsüz gösterilen müşkülattan kurtarmak için, bu sene köprü inşasının mutlaka ikmal edilmesinin gerektiğini, bunun için ne gerekiyorsa yapılmasını, işin başında olanlara da güvenilmemesini, yalvararak Allah rızası için büyüklerimizden isteriz”, sözleriyle bu hizmetin yerine getirilmesi adına ortaya konan iradenin ne kadar istekli ve arzulu olduğunu göstermesi bakımından önemli olmuştur.

Köprü inşasıyla birlikte, şehrin ulaşım ağını geliştirmek ve Bingöl şehir merkezini kalkındırmak adına, Bingöl Belediye Başkanlığı liderliğinde gerçekleştirilmek istenen ikinci hizmet alanı, Elazığ – Bingöl - Muş şehirlerarası karayolunun Bingöl şehir merkezinden geçirilmesi çabasıdır. İlk olarak Bingöl Valisi Turgut Başkaya tarafından Bayındırlık Bakanlığı nezdinde girişimlerde bulunulmuştur. Bingöl Valisi'nin girişimleri hedeflenen neticeyi alamamış ve kendilerine, “bu yolun şehre inerken fazla meyilli olacağına, aynı zamanda şehirden sonra büyük bir köprüünün yapılmasını gerektireceğine, istimlak için de para verileceğine, bu yönüyle yolun şehrin içinden geçirmenin müşkil ve ekonomik açıdan elverişli olmadığına” dair bir cevap gönderilmiştir. Bakanlık tarafından Bingöl Valiliği'ne gönderilen bu cevabi yazı, Bingöl Belediye Başkanlığı ile de paylaşılmıştır. Bingöl Valisi, köprü yapımına ek olarak bu durumlarla da yakından ilgilenmiştir. Şehri kalkındırma, canlandırma ve cazibeli hâle getirmek adına Başbakanlığa bununla ilgili dilekçe de göndermişlerdir. Bu dilekçelerinde Bayındırlık Bakanlığı'nın Bingöl Valiliği'ne verdikleri cevaba kesinlikle katılmadıklarını, vurgulamışlardır. Hatta bu yolun şehre girerken meyilli olacağı konusunun nereden çıkarıldığını anlamadıklarını, esasen bu yolun söylendiği gibi meyilli olmayacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca yolun yeni şehirden geçirilmesinin pek masraflı olmayacağını da açıklamışlardır. Yazının devamında Bingöl ilinin kalkınmaya diğer illere nazaran çok fazla ihtiyacı olduğuna, bu durumun Demokrat Hükümeti'nin de takdir buyurduklarını, iletmişlerdir. Ayrıca, “Hükümetimizin bizi, yalnız kendi halimize bırakarak, perişan olmamızı hiçbir zaman arzu etmeyeceği kanaatindeyiz. Burada mutlaka mütehassısların arzuları değil; halkın da arzularının nazarı itibare alınmasının şart olduğunu, büyüklerimiz de takdir ederler”, demişlerdir.¹⁴

Başbakanlığa gönderilen yazıda, bölgeye gelecek uzmanların ilk olarak Vali Bey ve Nafia Müdürü¹⁵ ve Belediye Başkanıyla ve halkımızla iletişime

14 CCA, 030.01..74.469.1 nolu belge,17.10.1951

15 Günümüzde Çevre ve Şehircilik İl Müdürü. Bir önceki dönem Bayındırlık İl Müdürü.

geçmeleri, onlarla görüşmeleri, onların bilgi ve görgülerinden istifade ederek güzergâhı tespit etmelerinin faydalı olacağına, değinilmiştir. Demokrasinin de gereği, hükümet ve halkın el ele vererek çalışması olduğu vurgulanmıştır.¹⁶

Her şeyin Allah'tan beklenmemesi gerektiğini, evvela Allah ve sonradan da devlet ve hükümetin Bingöl'e el uzatmalarının Bingöl'e yardım etmelerinin Bingöl'ün yerinde ve hakkı olan isteklerinin yerine getirilmesinin canla başla istendiği, değerlendirilmiştir.

Ankara'ya gönderilen yazışmalarda son olarak Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a, Başbakan Adnan Menderes'e, Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen'e, İçişleri Bakanı Halil Özyürek'e, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'na ve milletvekilleri Feridun Fikri Düşünsel'e ve de il makamına da arz edildiği, yazılmıştır.

Gönderilen dilekçede, Bingöl Belediye Başkanı Ahmet Bayram ve tüm üyeler, Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanı Abdi Altunbay ve üyeler, merkez mahalle muhtarı İsmail Atan'ın ve üyelerin de imzaları yer almıştır.

Bingöl ilinin istediği köprü ve yol hizmeti son derece etkisini göstermiştir. Yazı bizzat Başbakan Adnan Menderes tarafından incelenmiştir. Başbakanın incelenmesinden sonra Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'na havale edilerek gereğinin yapılması talimatı verilmiştir. Bingöl Belediye Başkanlığı'ndan Başbakanlığa gönderilen yazının incelenmesi ve bilgilendirilmesi de istenmiştir. Bunun üzerine Bayındırlık Bakanlığı tarafından incelenen yazı sonrasında Yüksek Başbakanlığa üst başlığıyla bir cevabi yazı gönderilmiştir. Burada hem Murat Nehri üzerindeki köprü yapımının hem de şehir merkezinden geçirilmesi istenen yol hakkında malumat verilmiştir.¹⁷

Murat Nehri üzerinde yapılmakta olan köprü ile ilgili olarak; "Bu köprü'nün inşası için elde olmayan bazı jeolojik hadiseler ve teknik sebepler yüzünden, filhakika gecikmiş ise de bu gecikme sebepleri, bulunan ve tatbik edilen fenni tedbirler ile tamamıyla bertaraf edilmiş olup, inşaat artık tabii seyrini takip etmekte ve köprü ayaklarının bu sene içinde bitirileceğini bildirmektedir. Ancak Almanya'ya sipariş edilmiş olan demir aksamının memleketimize getirilmesi ve yerine konulması 1952 yılının baharında mümkün olacağı" vurgulanmıştır.¹⁸

16 CCA, 030.01...74.469.1 nolu belge.

17 CCA, 030.01...74.469.1 nolu 17.10.1951 tarihli belge.

18 Bingöl Belediyesi Meclisi'nin 3 Eylül 1951'de gönderdiği yazıya istinaden cevap olarak verilmiştir.

Devlet yolunun Bingöl şehri içinden geçirilmesiyle ilgili olarak bu hususun yetkili mühendis ve uzmanlarımız tarafından birkaç defa tetkik edildiği, bu tetkikata nazaran kara-yolunun tamamen Bingöl şehrinin içinden geçirilmesi, gerek topoğrafik durum ve gerekse standartlar bakımından imkânsız görüldüğü, cevabı verilmiştir. Böyle olmakla beraber tatbik edilen güzergâhın Bingöl şehrinin mümkün olduğu kadar yakınına kaydırılması imkânını incelemek üzere yeniden bir yardımcı etüd yaptırılacağı, aktarılmıştır. Öte yandan arz edilen bu durumun aynı şekilde Bingöl'deki ilgililere de iletildiği, bildirilmiştir.¹⁹

Yöre halkının verdiği mücadele sonucunda Tarihi Genç Köprüsü, 1952 yılında hizmete açılmıştır. Bu hizmet cumhuriyet öncesi ile birlikte Murat Nehri üzerinde inşa edilen üçüncü köprü olmuştur. Köprünün trafiğe açılması sonrasında, Diyarbakır ile olan kara ticareti canlanmış, yakın döneme kadar bu canlılık devam etmiştir.

Sonuç

Ulaşım ilk insandan günümüze önemini yitirmemiş bir alandır. Dönemlere göre muhtelif türleri olsa da ulaşımın olmadığı bir yer, insanlık tarihi için hiç hükmünde değerlendirilmiştir. Bundan dolayı ulaşım; gelişme, kalkınma ve canlılık olarak analiz edilmiştir.

Bingöl, kapsadığı engebeli arazi ve barındırdığı akarsular nedeniyle farklı ulaşım türleriyle de karşılaşmış bir coğrafyadır. Bu coğrafyanın yüzey yapısı, rakımı modern zamanlarda da ulaşımın doğal olarak gerçekleşmesinin önünde bir engel olmuştur. Bu engeli ve engelleri kaldırmak için bölge insanının değişik zaman dilimlerinde çabalarına şahitlik edilmiştir. Bu şahitliğin en etkin yaşandığı anlardan biri de 1950'li yıllar olmuştur. Ahmet Bayram'ın Belediye Başkanlığı dönemi ve Turgut Başkaya'nın valilik zamanları, Bingöl'e hizmet etmenin veya hizmeti yetiştirmenin en heyecanlı yılları sayılmıştır.

Merkezi hükümet nezdinde yapılan girişimler, sergilenen kolektif tutum ve içtenlikle arzulanan hizmet, Belediye Başkanı Ahmet Bayram ve Vali Turgut Başkaya döneminde Bingöl'e ulaştırılmıştır. Bu dönemde Murat Nehri üzerinde gerçekleştirilen Tarihi Genç Köprüsü, yöre halkının hafızasında derin izler bırakmış, hâlihazırda bir tarihi eser olarak değerlendirilmiştir. Genç Köprüsü'nün inşası için verilen emek karşılığını bulmuş, özellikle de Genç

CCA, 030.01...74.469.1 nolu 14/15 Kasım 1951 tarihli belge.

19 CCA, 030.01...74.469.1 nolu, 14/15 Kasım 1951 tarihli belge.

ilçesinin vazgeçilmez sembolleri arasında yerini alması, anlamlı bir karşılık olarak değerlendirilmiştir.

Dönemin teknolojisinin Amerika mamülünden ve Almanya'dan Bingöl coğrafyasına transferi olan Genç Köprüsü, atıl durumda olmasına rağmen zihinlerdeki değerini korumuştur. Ayrıca aynı döneme tekabül eden Elazığ – Bingöl - Muş karayolu da şehir merkezinin yakınından olan Düzağaç mevkiinden götürülmüştür. Günümüzde ise bu bölüm şehir merkezinin içerisinde kalmıştır.

Genç Köprüsünün bölgenin coğrafyasına ve tarihine kattığı değer, tarihi süreç içerisinde, hep devam ettirerek gelmiştir. Öncesinde bölge insanının ulaşım alanında çektiği sıkıntının bilinmesi, köprüye yüklediği misyonu daha da anlamlı kılmıştır. Bunun yanında, şehirlerarası yolların da ilin merkezinden geçirilmesi için ortaya konulan çaba, geçmişteki insanımızın yaşadığı mekânları yaşanabilir kılma adına yaptıklarını takdire şayan olarak değerlendirmiştir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

CUMHURBAŞKANLIĞI CUMHURİYET ARŞİVİ (CCA)

-030.11...101.4.6 nolu ve 17.01.1936 tarihli belge

-030.11..101.4.6 nolu belge, 29.01. 1936 tarihli

-030.01...74.469.1 nolu 17.01.1951 tarihli belge

-030.01...74.469.1 nolu 17.10.1951 tarihli belge

-030.01...74.469.1 nolu 14/15 Kasım 1951 tarihli belge

İnternet Erişim Adresleri

-<http://www.bingol.gov.tr/valilik-tarihcesi>. Erişim tarihi:08.11.2019

-<http://kopriyet.blogspot.com/2017/10/genc-koprusu.html>, Erişim tarihi: 09.11.2019

-<http://www.bingol.bel.tr/eskibaskanlar.php>. Erişim tarihi:09.11.2019

Ekler

- 5 -

İL YERİNE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GÜMÜRHAN YERİ

İlçe İdare Kurulu Başkanı **İzmitli Başkan** **Üye** **Üye**
Abdi Kılıntaşay Selahattin Tokman Sait Yılmazlı Hüseyin Doğan

Üye **Üye**
Harun Doğan Kısmi Yeter

Beşer Kahhalie Hüners İsmail Atan **Üye** **Üye** **Üye**
Evlat Yeral Akit Buraklı Hüseyin Apoculu

Üye
Sait Apoculu

İL YERİNE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GÜMÜRHAN YERİ

Belediye Başkanı **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Abdülhamit Şahin Sait Doğan Hasan Akala Üner Kalkan

Belediye Meclis Üyesi **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Sait Buraklı Ahmet Kılıncıoğlu Hasan Akala E. Nihal Şimşek

Belediye Meclis Üyesi **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Nehmet Günel Feri Özkay Tural Karahan Ali Kaya

İlçe İdare Kurulu Başkanı **İzmitli Başkan** **Üye** **Üye**
Mehmet Ural Mustafa Koy Sait Ardemir Derviş Dürün

Üye **Üye** **Üye** **Üye**
Sait Ardemir Mehmet Apoculu Sait Yılmazlı Papatlıoğlu

İL YERİNE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GÜMÜRHAN YERİ

Belediye Başkanı **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Abdülhamit Şahin Sait Doğan Hasan Akala Üner Kalkan

Belediye Meclis Üyesi **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Sait Buraklı Ahmet Kılıncıoğlu Hasan Akala E. Nihal Şimşek

Belediye Meclis Üyesi **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi** **Belediye Meclis Üyesi**
Nehmet Günel Feri Özkay Tural Karahan Ali Kaya

İlçe İdare Kurulu Başkanı **İzmitli Başkan** **Üye** **Üye**
Mehmet Ural Mustafa Koy Sait Ardemir Derviş Dürün

Üye **Üye** **Üye** **Üye**
Sait Ardemir Mehmet Apoculu Sait Yılmazlı Papatlıoğlu

Yazın	Gün
1545	22-11-97

030 01 | 74 | 689 | 1

030 01 | 74 | 689 | 1

5

Ek-1:Tarihi Genç Köprüsü'nün Yapımı İçin Başbakanlığa Gönderilen Belgede İmzası olanlar:

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

DEVLET ARŞİVİNİ GENEL MÜDÜRÜ
T.C. CUMHURİYET ARŞİVİ
BAYINDIRLIK BAKANLIĞI
Demiryollar ve Limanlar
İnşaat Dairesi

ANKARA
14 KASIM 1951

12395 Yüksek Başbakanlığa

Hizmeti

Bingöl Belediye Meclisinin ekli olarak sunulan 3/9/951 tarih ve 527 sayılı yazısında temas edilen mevzulardan :

1.- Murat Üzerinde yapılmakta olan köprü :

Bu köprüün inşaatı elde olmayan bazı jeolojik hadiseler ve teknik sebepler yüzünden fihhaka gecikmiş ise de bu gecikme sebepleri, bulunun ve tatbik edilen Ferni tedbirler ile temamiyle bertaraf edilmiş olup inşaat artık tabii seyirini takip etmektedir. Köprü ayakları bu sene içinde bitirilecektir.

Ancak köprüün Almanya'ya sipariş edilmiş olan demir aksamların Memleketimize getirilmesi ve yerine konulması 952 senesi baharında mümkün olacaktır.

2.- Devlet Yolunun Bingöl çehri içinin demir geçirilmesi :

Bu husus selâhiyetli mühendis ve mütehassıslarınca tarafından bir kaç defa tetkik ettirilmiştir. Bu tetkikata nazaran -- Devlet Yolunun tamamen Bingöl çehrini içinin demir geçirilmesi gerek topografik duruş ve gerekse standartlar bakımından imkânca görülmüştür.

Böyle olmakla beraber tatbik edilen güsergünün Bingöl çehrinin sınırları içinde kadar yakınına kaydırılması imkânını incelemek üzere yeniden bir yardımcı etüd yaptırılacaktır.

Keyfiyattan ilgililere de bilgi verilmiş olduğunu saygıyla arz ederim.

Bayındırlık Bakanı
E. Karavel

15.11.1951

10301 01 1 176 1469 11

Ek-2:Bayındırlık Bakanlığı Demiryolları ve Limanlar Dairesi Tarafından Konuyla İlgili Başbakanlığı Bilgilendirmeye Yönelik Yüksek Başbakanlığa Başlıgıyla Gönderilen Yazı

DEVLET ARŞİVİNİ GENEL MÜDÜRÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
BAYINDIRLIK BAKANLIĞI
Demiryollar ve Limanlar
İnşaat Dairesi

ANKARA

Adnan Menderes Başbakanımız

13280

15.10.1951

BAYIRLIK BAKANLIĞI
Hesab Kalemi Müdürlüğü
Tarih: 15.10.1951
Numara: 3280
Ek: 1

İncelemek üzere ekte bulunan Karayolları Müdürlüğü tarafından hazırlanan raporun bir nüshasını ekte gönderilmektedir.

Bingöl İliminin mühim olan iki ihtiyacına 28/6/951 gün ve Belediye 369 sayılı müterakim yazısıyla Devlet ve Hükümet büyüklüklerine arz edilmiş ve fakat aradan iki ay gibi uzun bir müddet geçtiği halde hâle hâle henüz çok yerinde olan bu iki dileğine bir cevap alınmamıştır.

Her ne kadar bizim ihtiyaqlarımıza Valilik sayın Targut Başkaya başkanında görerek alakadar Yüksek meclisler arz edilmiş büyük bir memnuniyet ve coşkuyla haber alınmış ise de 1 Valilik arz edilmiş meclisler verilen cevaba da igtisadî ve sanayi bakımlarında mümkün olan kadar.

Bu itibarla yerinde ve yapılması zaruri olan Bingöl İliminin iki ihtiyacına tekrar atılmış ve bu suretle Devlet ve Hükümet büyüklükleri Bingöl İlimine alakadar kalmaya çok isabetli bir hareket olarak telâki etmekteyiz.

2.- Murat suyu üzerinde yapılması kararlaştırılan ve inceleme çakarılarak birkaç sene evvel müteahhidlere ihale edilen ve bir türlü imal edilemeyen ve bu sene de imal edileceği şüpheli olan köprü için şu mektubtedir :

3.- Valinin Targut Başkaya köprü için üzerinde hâle hâle yerle durmakta ve her türlü çareye başvurularak bu sene imal edilmesine gayret sarfatacağına olduğundan dolayı köprü inşaatı için meşgul olan E. Karavel-Van hadud netice inşaat başlatılmadıkça Erzurum Demiryolları Dairesi Başkanlığına da yazarak alarak Gang'e isteklerle ve 29/6/951 günü Belediye Başkanlığına da yazarak alarak Gang'e isteklerle ve orada müteahhid başlatılmadıkça ve müteahhid köprüün bu sene imal edilmesine niyet edilmiş ve bilhassa servis köprüsünün onbeş güne kadar bitmesi için imal edileceğine söz verdikleri halde meclisler Demiryolları ve müteahhidler müteahhidler tarafından servis köprüsünü onbeş gün zarfında imal edemezlerse gelip ve sınırların geçitleri için temin etmemektedir.

Bu sene sayın Hulusi Köymen Belediye Başkanlığına tespit başvurularına nazaran bütün halkınca müteahhid Murat suyu üzerinde yapılan köprüün bu sene imal edilme için elinden gelen çareleri sarfatacağı istemleri ve sayın

10301 01 1 176 1469 11

Ek-3:Başbakan Adnan Menderes Tarafından İncelenip Bayındırlık Bakanlığı'na Havale Edilen Yazı

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

T. C.
Dahiliye Vekâleti
V.İ. U. M.
Ş. E. M.
Sayı:

No. 44 345
Hükme: _____

KARARNAME

Madde I - Bingöl vilâyetine bağlı Genç kazası merkezinin gündeki bulunduğu Varamerik köyünden kaldırılarak Kupa köyüne götürülmesi ve bu kasa içinde, merkezi Varamerik olmak ve ilgilik esvelda yasılı Yedi köyü ihtiva etmek üzere (Yayla) - adıyla yeni bir nahiye kurulması tenzip edilmiştir.

Madde II - Bu kararnamenin İcrasına Dahiliye vekili mesurdur.

Ş 1 K. SAN 1396

REİSİCUMHUR

K. Atatürk

BAŞVEKİL

Y. İsmail

DAHİLİYE VEKİLİ

A. Şahin

Yazdırma makinesi ile yazılmıştır. Herhangi bir değişiklikten dolayı sorulmaz. Bu belge, her türlü hukuki işlem için geçerlidir.

101 4 6

Ek-4: Bingöl Genç İlçesine Bağlı Yayla Merkezli Bir Nahiyenin Kurulmasına Dair Kararname

T. C.
Dahiliye Vekâleti
V.İ. U. M.
Ş. E. M.
Sayı:

Hükme: _____

Varamerik nahiyesini teşkil eden köyler
(köyleri gösterir esvel)

Köyün adı
1 Tavaşlı (Varamerik)
2 Botgan
3 Ulyan
4 Meştan
5 Gason
6 Duluhan
7 Ris

Yazdırma makinesi ile yazılmıştır. Herhangi bir değişiklikten dolayı sorulmaz. Bu belge, her türlü hukuki işlem için geçerlidir.

101 4 6

Ek-5: Yayla Nahiyesi'ne Bağlanacak Olan Köyler

Ek-6:Genç İlçe Merkezi'nin Küpar Mahallesi'ne Taşınacağına Dair Belge

Dönemin Bingöl Valisi Turgut BAŞKAYA Dönemin Belediye Başkanı Ahmet BAYRAM

Figure 4.32 Right: Cover page of the project signed by the Department of State Railroads. Left: Genç Bridge in 1952. Source: Unclassified documents from the State National Archives-Republican Archives, KGM Fund, Binder no: 2939; KGM Archives, off-track bridge files, region 8.

Ek-7:Köprü'nün Yapıldığı Tarihteki Görünümü

Ek-8:Genç Köprüsü'nün Günümüzdeki Görüntüleri